

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті проведено порівняння систем міжбюджетних відносин в зарубіжних країнах з вітчизняною практикою. Здійснено аналіз розподілу податкових доходів за ланками бюджетної системи, досліджено особливості системи фінансового вирівнювання в зарубіжних країнах. На основі порівняльного аналізу зарубіжного досвіду виокремлено напрями його використання в Україні: вдосконалення нормативно-правової бази та методики фінансового вирівнювання; впровадження стимулюючої складової дотацій вирівнювання; створення спеціальної незалежної комісії з представників органів влади різних рівнів.

Ключові слова: доходи, видатки, податкові надходження, міжбюджетні відносини, міжбюджетні трансферти, місцеві бюджети, децентралізація.

Постановка проблеми. Досвід розвинених країн показує, що децентралізація державних фінансових ресурсів призводить до більш високого ступеня соціально-економічного розвитку. Здійснювана в оптимальних масштабах бюджетна децентралізація, заснована на досягненні певної ефективності збирання податків та здійснення видатків, формуванні умов самостійного розвитку регіонів, є чинником зростання економіки. У цьому зв'язку позитивним є реформування міжбюджетних відносин в Україні у напрямі посилення децентралізації влади та підвищення фінансової самостійності місцевого самоврядування, що проголошено однією з ключових реформ у Стратегії сталого розвитку „Україна – 2020”. Проте цей процес гальмується у зв'язку з посиленням бюджетної асиметрії, наявністю високодотаційних регіонів, відсутність зацікавленості місцевих органів влади щодо нарощування власних доходів. Ці проблеми є схожими для всіх країн, тому виникає необхідність дослідження зарубіжного досвіду з цієї проблематики з метою пошуку шляхів вдосконалення регулювання міжбюджетних відносин в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання щодо регулювання міжбюджетних відносин в зарубіжних країнах висвітлені в наукових працях вітчизняних вчених, серед яких В.Л. Андрущенко, І.С. Волохова, М. О. Кизим, І. О. Луніна, О. Музика-Стефанчук, [1; 4, с. 84-106; 5, с. 9, 11; 8, с. 327-329; 9; 11, с. 6]. Значна увага порівнянню різних систем міжбюджетних відносин в за-

рубіжних країнах приділена Світовим банком в звіті «Консультаційна підтримка реформи місцевих бюджетів», де досліджено системи місцевого самоврядування, дотаційного фінансування, міжбюджетних трансфертів, методики визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, наведено приклади найкращих міжнародних практик з побудови систем міжбюджетних трансфертів у різних країнах, огляд кращої зарубіжної практики з оцінки ефективності роботи органів місцевої влади [6, с. 85-93, 116-125, 169-189]. Все це створює умови щодо використання позитивного зарубіжного досвіду для вдосконалення регулювання міжбюджетних відносин в Україні.

Метою статті є порівняльний аналіз зарубіжного досвіду регулювання міжбюджетних відносин з вітчизняною практикою для визначення напрямів його імплементації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зарубіжний досвід не дозволяє знайти еталон, повністю придатний для України. В кожній країні свої особливості застосування механізму міжбюджетних відносин поряд із загальними підходами по ряду принципів питань. Відсутність ідеальної для всіх країн моделі міжбюджетних відносин зумовлена значним впливом політики та історичних традицій на бюджетно-податковий устрій різних країн. Фіскальна або податкова складова міжбюджетних відносин залежить від типу податкової системи країни та порядку розподілу податків за рівнями бюджетної системи. Так, по країнах ОЕСР спо-

стерігаються значні відмінності в обсягах коштів, які надаються в розпорядження місцевих органів влади. Найвищий рівень доходів місцевих бюджетів (з урахуванням трансфертів) є в скандинавських країнах: в 2014 р. у Данії вони становили 36,3 % ВВП, у Швеції – 25,0 %, далі йдуть Фінляндія та Італія (відповідно, 23,1 і 14,8 % ВВП). Мінімальними є доходи в Греції (3,7 % ВВП), тобто державні видатки майже повністю фінансуються з центрального бюджету. Низький рівень доходів місцевих бюджетів спостерігається також в Португалії (6,4 % ВВП), Іспанії (6,5 % ВВП) та Словацькій Республіці (6,6 % ВВП). Високий рівень доходів місцевих бюджетів у скандинавських країнах забезпечується не

тільки за рахунок високої частки податків (вони перевищують 8 % ВВП), але і трансфертів, які складають від 28 до 58 % доходів (рис. 1) [8, с. 327; 14].

В Україні в 2014 р. розмір доходів місцевих бюджетів без урахування трансфертів (6,5 % ВВП) знаходився приблизно на рівні доходів Словенії (5,7 % ВВП) та Польщі (6,99 % ВВП). Розмір трансфертів місцевим бюджетам до ВВП в Україні мав тенденцію до зростання і в 2012 р. досяг максимального значення (8,8 %). В 2014 р. його значення дещо знизилось (8,3 %), проте є одним з найвищих серед європейських країн (за виключенням Нідерландів – 9,5 % та Данії – 21,3 %) [14].

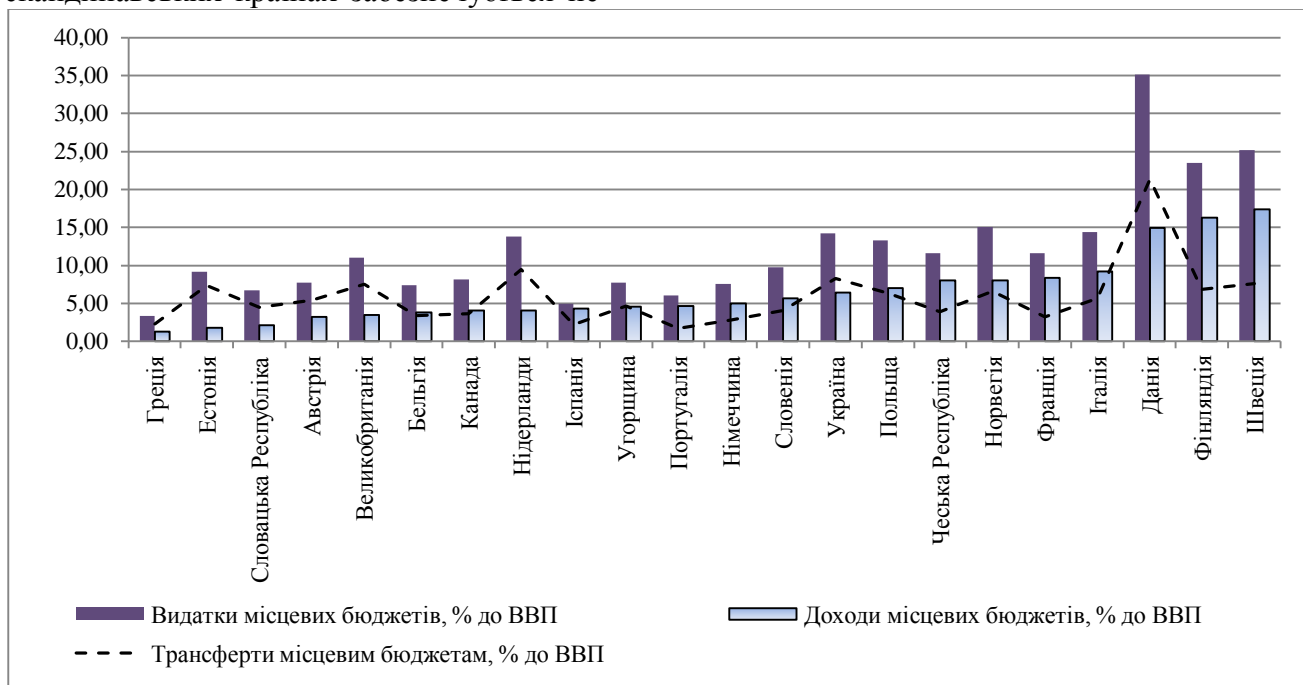

Рис. 1. Доходи, видатки (без урахування міжбюджетних трансфертів) та трансферти місцевим бюджетам, в % до ВВП в 2014 р.

Джерело: узагальнено авторами на підставі [12, с. 11; 14]

Значні відмінності є і в пропорціях розподілу доходів між центральним бюджетом держави і територіальними бюджетами. Так, США і Канада мають відносно меншу централізацію доходів порівняно з середніми і малими країнами. У 2014 р. в США федеральний уряд концентрує у своїх руках приблизно 58 % загальнодержавних доходів, при цьому на федеральному рівні витрачається понад 52 % акумульованих коштів. Високим рівнем централізації доходів особливо виділяють-

ся Греція – 97,2 %, Бельгія – 81,9%, Австрія – 90,1 %, Франція – 84,4 % і Нідерланди – 90,6 %. Серед країн, що мають в даний час високу централізацію доходів і витрат і планують її поступове зниження є Італія та Іспанія [14].

В Україні частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті за доходами на 2014 рік становила лише 22,2 %. Натомість показником високого рівня децентралізації міжбюджетних відносин у світовій практиці є частка місцевих видатків на рівні,

що перевищує 45 % загальних урядових видатків, середнього рівня – 30–45 %, а низького рівня – менше 30 %. Вочевидь, у 2014 р. ситуація не змінилася на краще [10, с. 208]. Високий рівень централізації доходів в Україні спричинив слабкість партнерських відносин між центром і регіонами, внаслідок якої відбулося порушення взаємодії між ними та між окремими регіонами; в деяких випадках це призвело до протиставлення інтересів окремих регіонів інтересам усієї держави [10, с. 207]. Отже, назріла потреба у виробленні системи стратегічних пріоритетів у витрачанні державних коштів і розширенні дохідної частини місцевих бюджетів, заснованої на забезпеченні соціально-економічного розвитку держави на конкурентних засадах [7, с. 60-61].

В останні десятиліття в більшості унітарних держав йде процес децентралізації з наданням великої самостійності в бюджетній сфері місцевим органам влади. Найбільш показовим у цьому відношенні приклад Франції, де зростання державних субсидій супроводжується зростанням власних доходів місцевих бюджетів. За структурою системи місцевого

самоврядування Україна дуже подібна до Франції. Україна має таку ж кількість рівнів місцевого самоврядування, що й Великобританія, Німеччина, Франція та Польща. У той же час її місцева нормативно-правова база не настільки добре розвинута, як у зазначених країнах, за винятком Франції та Польщі, в яких ці системи розвинуті посередньо [6, с. 85].

У країнах Заходу податкове вирівнювання проводиться здебільшого через загальні податки, які перерозподіляються через державний (центральный) бюджет на користь органів місцевої влади. Щороку разом із затвердженням державного бюджету держава встановлює розмір цих податків і розмір їх відрахувань та органи місцевої влади не можуть змінювати їх.

Аналіз бюджетних систем зарубіжних країн свідчить про наявність значних відмінностей і в пропорціях розподілу податкових доходів між їх центральним і місцевими бюджетами (рис. 2). Так, у Швейцарії близько 40 % всіх податкових надходжень зосереджено в кантонах і громадах, а в Австралії у федеральному бюджеті збирається більше 80 % всіх податкових надходжень країни.

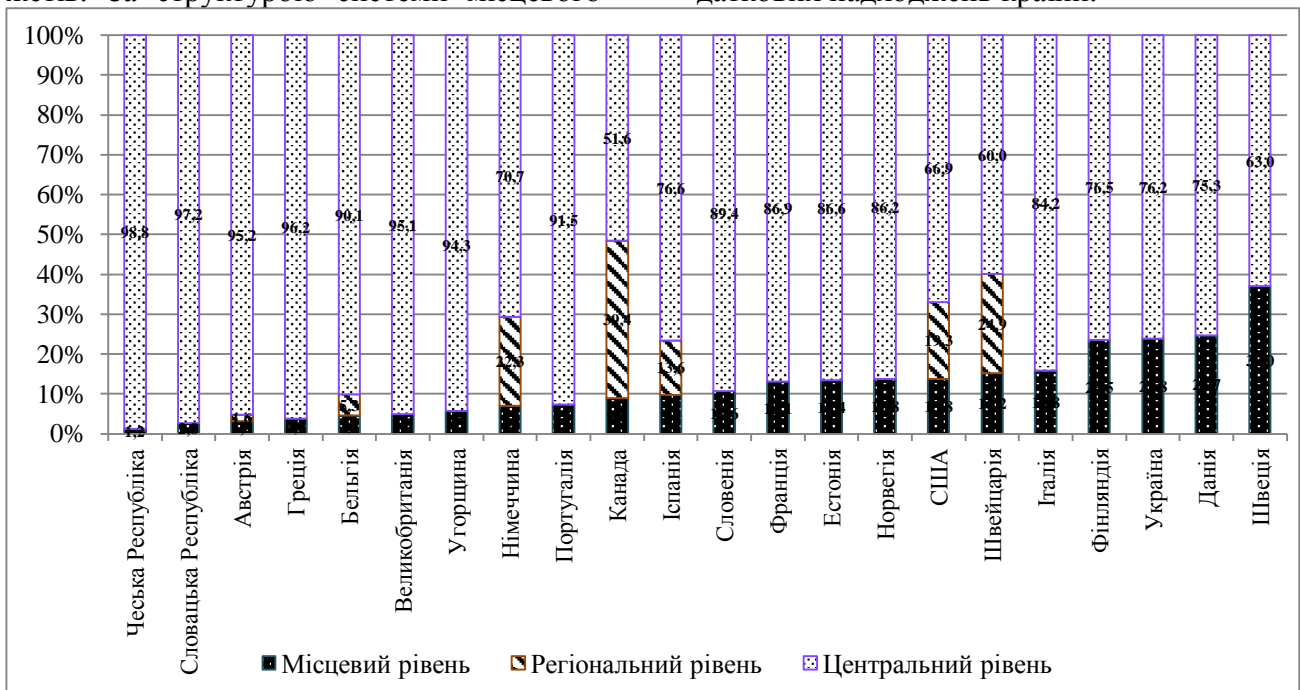

Рис. 2. Розподіл податкових доходів за ланками бюджетної системи в 2014 р. (в % до зведеного бюджету)

Джерело: узагальнено авторами на підставі [13, с. 51; 14].

Світовий досвід демонструє тенденцію централізації податкових повноважень

на федеральному рівні, а на місцевому рівні спостерігається недостатність

дохідних джерел. Ця практика підтверджується наявністю у всіх країнах діючої системи розмежування податкових доходів або міжбюджетних трансфертів. Приклад широкого використання таких механізмів – Німеччина, в якій податкове законодавство повністю централізовано. Основні податкові повноваження закріплені на федеральному рівні, в той час як компетенції в галузі адміністрування належать регіональній владі. При цьому в німецькій системі фіскальні надходження бюджетів відповідних рівнів не представляють вирішального значення в якості джерела надходження коштів. Розподіл доходів, при якому більше 90 % фіскальних надходжень формується за рахунок власних регіональних і місцевих податків характерний для таких країн, як Великобританія, Швейцарія, Швеція, Нова Зеландія, Ісландія, Данія. Менша ступінь децентралізації характерна для Фінляндії, Японії, де власні податкові доходи складають менше 90 % і 10–11 % податкових доходів формують часткові податки (Фінляндія) і збори, база і ставка за якими встановлюються державою (Японія). Дещо централізованим залишається управління доходами в Німеччині, Австралії, Норвегії, в яких основну частину податкових надходжень складають доходи від розмежованих обов'язкових податкових платежів. У колишніх соціалістичних країнах зберігається високий ступінь централізації управління податковими доходами.

У більшості країн регіон, і місцеві органи влади мають деякі права в сфері оподаткування, щоб в тій чи іншій мірі самостійно вирішувати проблему затвердження бездефіцитних бюджетів перш ніж розраховувати на фінансову допомогу в різних формах з бюджету вищого рівня. У цьому зв'язку необхідно прагнути до перерозподілу податків на користь місцевих бюджетів. Це не тільки збільшить їх податковий потенціал, але й стимулюватиме місцеву владу до економічного розвитку. Крім того, цей захід дозволить відійти від багаторазового руху грошових коштів по вертикалі вгору-вниз (спочатку від місцевих бюджетів у центральний, потім навпаки – у вигляді трансфертів).

У багатьох країнах (Бельгія, Канада, Данія, Ісландія, Португалія), через обмеженість джерел фіскальних доходів, місцеві органи влади використовують додаткові збори, насамперед до прибуткового податку (державний податок) і податку з продажів (регіональний податок). Так, в Португалії місцеві органи влади мають право вводити додатковий збір до податку на прибуток корпорацій. Використання додаткових податків, як показує світова практика, дозволяє поєднувати переваги централізованого управління і переваги децентралізації у зв'язку з наданням певних фіскальних повноважень.

У деяких країнах (Бельгія, Франція, Греція, Італія, Нідерланди, Португалія, Іспанія) рівень доходів від місцевого оподаткування в бюджетах коливається достатньо широко. В Італії та Нідерландах ці доходи складають менше 10% всіх ресурсів місцевих бюджетів. В Італії, де близько 80 % всіх бюджетних ресурсів місцеві бюджети отримують за рахунок загальнодержавних механізмів перерозподілу, доходи від місцевих податків не перевищують 9 %; у Нідерландах місцеві бюджети формуються на 79 % за рахунок державних трансфертів, а доходи від місцевих податків дають тільки 5,4 % бюджетних доходів. У Бельгії та Франції дещо інше становище: доходи від місцевих податків складають більше 20 % від загальної суми доходів місцевих бюджетів [2, с. 575–578].

Результати дослідження показали, що в даний час система податкових повноважень в Україні абсолютно не відповідає економічним інтересам територіальних громад і не дозволяє реалізувати повною мірою їх економічні інтереси. Надмірна централізація податкових доходів (у 2014 р. 76,2 % у державному бюджеті) неминуче породжує протиріччя між учасниками всіх рівнів бюджетної системи і робить місцеві бюджети залежними від центру. Також вкрай обмеженими є можливості органів місцевого самоврядування в частині регулювання ставок місцевих податків та зборів, встановлення пільг, зміцнення доходної бази місцевих бюджетів шляхом скорочення податкових пільг, виданих

центральними органами виконавчої влади суб'єктам господарювання на індивідуальній/галузевої основі [10, с. 208].

Окрім податкових надходжень важливим джерелом доходів місцевих бюджетів є міжбюджетні трансферти, які використовуються державою під час перерозподілу бюджетних коштів між ланками бюджетної системи для остаточного збалансування місцевих бюджетів. Їх частка у сукупних надходженнях місцевих бюджетів в унітарних країнах ОЕСР досить висока і становила в 2014 р. близько 45 %: найнижча (26–30 %) в Португалії, Франції, Швеції, Фінляндії, та найвища (більше 60 %) у Естонії, Греції, Словацькій Республіці, Великобританії та Нідерландах [14].

В 2014 г. в Україні частка трансфертів у структурі доходних джерел місцевих бюджетів має значну величину (56,4 %) і перевищує розмір податкових і неподаткових доходів. Висока частка міжбюджетних трансфертів в структурі доходів місцевих бюджетів деяких країн (Данія, Естонія, Греція, Словацька Республіка, Угорщина, Нідерланди) свідчить про високий ступінь централізації податкових надходжень та обмеження фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. Обсяг трансфертів в місцевих бюджетах унітарних держав складав від 21,3 % ВВП у Данії, 9,5 % – у Нідерландах, 7,6% – у Швеції, 7,5% – у Великобританії, 3,2% – у Франції, до 1,7% ВВП у Португалії.

Міжбюджетні трансферти як інструмент бюджетної політики властиві більшості держав, незалежно від форм державного устрою – як унітарних, так і федеративних і конфедеративних. Незважаючи на те що в світовому досвіді розподіл трансфертів прийнято вважати менш ефективним джерелом фінансових надходжень – в порівнянні з податковими надходженнями, – на практиці вони виступають як дієвий спосіб вирівнювання горизонтальних дисбалансів у міжбюджетних відносинах. Аналіз світової практики в цій сфері свідчить про те, що в різних державах оформилася відносно стійка модель розподілу трансфертів. Однак очевидно,

що ці моделі продовжують свою еволюцію, трансформуючись відповідно до змін, що виникають в системі міжбюджетних відносин.

Порівнюючи українську систему фінансового вирівнювання з аналогічними системами в інших країнах слід зазначити, що лише Україна та Франція не мали адміністративно-територіальної реформи (табл. 1). Всі країни, включаючи Україну, розробили нормативно-правову базу, що означає, що ці країни мають закони, в яких визначено систему трансфертів, коефіцієнти та формули для розрахунку сум трансфертів, а також забезпечено стабільність цих законів протягом кількох років. Кошти трансфертів в Україні, які визначаються, виходячи зі співвідношення загальних і спеціальних дотацій в загальній системі трансфертів, більше схиляються до загальних дотацій, як і у Великобританії, Франції, Данії, Фінляндії, Норвегії та Словаччині. Формульний підхід, який застосовується в Україні, відрізняється від підходів в інших проаналізованих країнах, оскільки в Україні використовуються групи вхідних нормативів витрат. Більшість країн у списку, навпаки, використовують показник на душу населення для формули розрахунку трансферту. Найбільш складні формули в Україні, Великобританії та Нідерландах; також ці країни мають формули з високим рівнем вимог до даних [6, с. 89]. Україна, як майже всі країни у списку, має високий показник вирівнювання потреб і в той же час, у порівнянні з іншими країнами, низький показник вирівнювання ресурсів, що означає низьку орієнтацію міжбюджетних трансфертів на вирівнювання податкоспроможності органів місцевої влади та забезпечення горизонтального вирівнювання фіскальних ресурсів [6, с. 88].

У західних країнах органи місцевого самоврядування прагнуть отримати від держави трансферти у формі дотацій загального значення, які, з точки зору їх використання, вимагають меншого обмеження. Такі трансферти надаються, в основному, для покриття дефіциту місцевих бюджетів.

Порівняння систем міжбюджетних відносин в зарубіжних країнах

Країна	Адміністративно-територіальна реформа	Рівень децентралізації	Кошти трансфертів	Дотації як відсоток надходжень органів місцевої влади	Формульна основа трансфертів	Складність формул
Україна	Ні	Низький	У більшості розподіляються у вигляді загальних дотацій	40-45 %	Групи вхідних нормативів витрат	Високий
Великобританія	Так	Високий	У більшості розподіляються у вигляді загальних дотацій	73 %	Демографічні та фізичні характеристики	Високий
Нідерланди	Так	Високий	Поєднання загальних і спеціальних дотацій	71-83 %	40 соціально-економічних показників	Високий
Німеччина	Так	Середній	Поєднання загальних і спеціальних дотацій	46 %	На душу населення Групи даних щодо населення	Середній
Франція	Ні	Низький	У більшості розподіляються у вигляді загальних дотацій	35 %	На душу населення	Середній
Данія	Так	Середній	У більшості розподіляються у вигляді загальних дотацій	18 %	На душу населення	Середній
Фінляндія	Так	Середній	У більшості розподіляються у вигляді спеціальних галузевих дотацій	15 %	На душу населення - демографічні дані	Середній
Норвегія	Так	Середній	У більшості розподіляються у вигляді спеціальних галузевих дотацій	33-52 %	На душу населення	Середній
Польща	Так	Середній	Поєднання загальних і спеціальних дотацій	50-60 %	На душу населення	Середній
Словаччина	Так	Середній	У більшості розподіляються у вигляді спеціальних галузевих дотацій	60-70 %	На душу населення	Середній

Джерело: узагальнено авторами на підставі [6, с. 86, 87-88, 90]

Система застосування дотацій загального значення поширена у Франції, Великобританії, Нідерландах, Німеччині і т.д. У Німеччині, де прийнята і впроваджена модель місцевого самоврядування, громади отримують трансферти з федеральних бюджетів земель (в даному випадку, з особливих, централізованих фондів) і вони компенсують недостатність податкових надходжень, а субвенції більшою мірою використовуються для фінансування капітальних витрат. Таким чином, у країнах Заходу фінансове сприяння громадам має комплексний характер і спрямоване, як на покриття витрат місцевих бюджетів, так і на вирівнювання рівня розвитку даних громад.

Частка дотацій у надходженнях органів місцевої влади демонструє фіскальну залежність місцевих бюджетів від держави. За цим показником Україна (40-45 %) займає таке ж місце, що й Німеччина (46 %) та Норвегія (33-52 %). Україна, як і Великобританія, Франція та Данія, значною мірою застосовує загальні дотації (дотації вирівнювання), тобто ті суми, які використовуються на розсуд органів місцевої влади, і на середньому рівні використовує спеціальні дотації, як Нідерланди й Німеччина [6, с. 88].

Для багатьох зарубіжних країн характерно широке застосування, особливо, з боку уряду контрольованих, цільових трансфертів. Наприклад, у Швеції до по-

чатку 80-х років три чверті субсидій були цільовими, але надалі вони знизилися і склали відповідно 25 і 18 відсотків для міських і сільських громад. Законодавчою основою для асигнування трансфертів є покриття тих фінансових витрат громад, які, згідно, з законодавством, спрямовані на виконання обмежених повноважень. Практика надання субвенцій для фінансових потреб місцевих бюджетів дуже поширена, особливо в США. Італії, Японії і т.д. Наприклад, у США федеральні кошти надаються штатам у формі цільових, блокових і програмних дотацій. Цільові дотації використовуються у Франції (дотації вчителям, на обладнання в школах і т.д.).

Існуюча в Україні система фінансового вирівнювання має значний негативний вплив на стимули місцевої влади з розширення податкової бази (потенційної спроможності регіону генерувати бюджетні доходи) та не сприяє зміцненню фінансової бази місцевих бюджетів [3, с. 48]. Упродовж 2014 р. майже 90 % бюджетів територіальних громад отримували державні дотації, з них майже 5,5 тис. є дотаційними на рівні понад 70 %, а близько 500 утримуються за рахунок коштів державного бюджету на 90 % і більше. В таких умовах органи місцевого самоврядування неспроможні у повному обсязі здійснювати власні і делеговані державою повноваження. Нераціональна структура місцевих бюджетів характеризується незначною часткою місцевих податків (7,9 % за січень–вересень 2014 рр., 6,9 % та 5,2 % у відповідному періоді 2013 та 2012 рр. у порівнянні з загальнодержавними податками, зборами й іншим платежами – 78,6 % у 2014 р., 80,1 % у 2013 р., 80,3 % у 2012 р.). Крім того, в Україні надзвичайно обмеженим є обсяг коштів (28 євро на 1 людину щороку) для фінансування розвитку місцевої інфраструктури, що в Європі вважається завданням громад. Для порівняння, у Словаччині цей показник складає 192, а у Польщі – 305 євро [10, с. 208]. Як показує аналіз світового досвіду, спроба

врахувати максимально можливу кількість факторів і умов, що впливають на податкову базу та видаткові потреби місцевих бюджетів, часто призводить до ускладнення методики бюджетного вирівнювання, зниження її прозорості, до втрати довіри з боку регіонів, до частого її коректування. Досвід реформ в деяких розвинених країнах (наприклад, в Канаді та Австралії) показує, що технічно неідеальна, але проста і прозора методика, як правило, може мати підтримку як державних, так і місцевих органів влади, а також виявляється більш стійкою і стабільною в часі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Систематизувавши досвід розвинених країн в області міжбюджетних відносин та порівнявши його зі станом регулювання міжбюджетних відносин в Україні можна виділити основні заходи щодо вдосконалення регулювання міжбюджетних відносин в нашій країні:

1) використання позитивного світового досвіду щодо децентралізації органів влади. Цьому сприятимуть прийняття законів:

«Про адміністративно-територіальний устрій України», який визначає модель адміністративно-територіального устрою України, правовий статус і види адміністративно-територіальних одиниць, повноваження органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою;

внесення змін до Конституції України щодо перерозподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, зміни статусу та повноважень органів виконавчої влади з виконавчих на контрольно-наглядові, а також змін до низки законів України або ухвалення нових („Про місцеве самоврядування в Україні”, „Про службу в органах місцевого самоврядування”, „Про місцеві ор-

гани виконавчої влади”, „Про органи самоорганізації населення” та ін.);

прийняття Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення фінансової самодостатності територіальних громад)”, який спрямований на посилення фінансової самодостатності територіальних громад шляхом внесення змін до Земельного та Лісового кодексів, Кодексу України про надра, Закону України „Про регулювання містобудівної діяльності”, що дозволять залучити додаткові ресурси до бюджетів територіальних громад та запобігти необґрунтованим бюджетним видаткам;

2) стимулювання місцевих органів влади до соціально-економічного розвитку регіонів через впровадження стимулюючої складової дотацій вирівнювання. В європейських країнах є приклади стимулювання органів місцевого самоврядування за рахунок дотацій. Так, в Польщі дотації пов’язуються з власними заходами з мобілізації податкових надходжень, а саме підвищення рівня оподаткування для даного органу влади призводить до збільшення обсягу дотації для того ж органу влади. Це створює стимули для того, щоб орган місцевої влади максимально використовував власні джерела доходів. У Франції щорічна загальна дотація збільшується щороку на процентну частку, яка складає суму прогнозованого річного рівня інфляції та половину фактичного процентного зростання ВВП;

3) узгодження цілей, завдань та методології розподілу вирівнюючих трансфертів з інтересами всіх зацікавлених сторін. Виходячи з цього в межах Департаменту місцевих бюджетів нами пропонується сформувати спеціальну незалежну узгоджувальну комісію, що складатиметься з співробітників органів влади різних рівнів. Пропонується, що комісія буде працювати на періодичній основі, де під час засідань члени комісії обговорюють та узгоджують основні питання в

сфері регулювання міжбюджетних відносин та бюджетного вирівнювання;

4) забезпечення максимальної прозорості, простоти та стабільності методики вирівнювання. Світовий досвід показує, що оптимальною періодичністю перегляду методики є один раз в 4–5 років.

Література

1. Андрущенко В. Л. Міжбюджетні відносини в Україні і міжнародний досвід / В. Л. Андрущенко // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). – 2013. – № 2. – С. 5–10.
2. Бюджетная система Российской Федерации / под ред. О. В. Врублевской, М. В. Романовского. – М.: Юрайт, 2003. – 837 с.
3. Велентейчик Н. Ю. Регулювання міжбюджетних відносин на основі міжбюджетних трансфертів / Н. Ю. Велентейчик // Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – 2013. – № 12 (201). – С. 47–52.
4. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2010. – 234 с.
5. Кизим М. О. Аналіз міжбюджетних відносин на сучасному етапі розвитку економіки України / М. О. Кизим, Ю. Б. Іванов, К. В. Голякова // Проблеми економіки. – 2010. – № 1. – С. 7–13.
6. Консультаційна підтримка реформи місцевих бюджетів, QCBS-2: остаточний звіт [Електронний ресурс] / Світовий банк; Booz, Allen, Hamilton, 2010. – 388 с. – Режим доступу: http://mmfm.gov.ua/ffle/lmk/316393/ffle/Fma_l_report_QCBS-2_ukr.rar
7. Костирко Л. А. Сучасний стан та тенденції регулювання міжбюджетних відносин в Україні / Л. А. Костирко, Н. Ю. Велентейчик // Часопис економічних реформ. – 2011. – № 2. – С. 57–65

8. *Луніна І. О.* Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин: монографія / І. О. Луніна. – К.: Наукова думка, 2006. – 432 с.

9. *Музика-Стефанчук О. А.* Сучасні міжбюджетні відносини та федералізм / О. А. Музика-Стефанчук // Університетські наукові записки. - 2011. - № 1. - С. 255-259.
- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_1_43.

10. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році : Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2015. – 684 с.

11. *Слухай С.* Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій : монографія / С. Слухай. – К. : «АртЕк», 2002. – 288 с.

12. Статистичний збірник „Бюджет України 2014” [Електронний ресурс] / – К.: М-во фінансів України, 2015. – 307 с. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychnyi-zbirnyk-ministerstva-finansivukrainy-biudzhets-category=bjudzhets>.

13. Статистичний щорічник України за 2014 рік / за ред. І. М. Жук ; відп. за вип. О. А. Вишневська. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 586 с.

14. OECD Fiscal Decentralisation Database [Electronic resource] // The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). – Mode of access: http://www.oecd.org/tax/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm#A_Title.

References

1. *Andruschenko, V.L.* (2013). Intergovernmental relations in Ukraine and international experience. Proceedings of Irpin financial-legal academy (economics, law), 2., 5-10.

2. *Vrublevskoy, A.V. & Romanovsky, M.V.* (2003). Byudzhetnaya system of the Russian Federation. Moscow: Yurayt, 837.

3. *Velenteychyk, N.Y.* (2013). intergovernmental relations on the basis of

intergovernmental transfers. Journal of East Ukrainian National University named after V. Dahl, № 12 (201), 47-52.

4. *Volokhova, I.* Intergovernmental Relations in Ukraine: Current State and Prospects of Development. Odessa: Atlas, 234.

5. *Kizim, M.O. & Holyakova, K.V.* (2010). Analysis mizhbyudzhets relations at the present stage of development of Ukraine. Problems of Economics, 1, 7-13.

6. Consulting for reform, we local budgets, QCBS-2 (2010): final report. World Bank; Booz, Allen, Hamilton, 388 p. From: http://mmfm.gov.ua/ffle/lmk/316393/ffle/Fma1_report_QCBS-2_ukr.rar

7. *Kostyrko, L.A. & Velenteychyk, N.Y.* (2011). Current state and trends in regulation of intergovernmental relations in Ukraine. Journal of economic reforms, 2, 57-65.

8. *Lunin, I.A.* (2006). Public finances and reform of intergovernmental relations: monograph. Kyiv: Naukova Dumka, 432.

9. *Stefanchuk, A.A.* (2011). Modern federalism and intergovernmental relations. Music at the University, scholarly notes, 1, 255-259. From: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un>.

10. On the internal and external condition of the above-Ukraine in 2015: Analytical preface to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine. Kyiv: NISS, 684.

11. *Listen, S.* (2002) Intergovernmental transfers in the post-socialist countries: from theory to reality: Monograph. Kyiv: Artek, 288.

12. Statistical Yearbook „ Budget Ukraine 2014. Kyiv: M-of Finance of Ukraine, 307. From: <http://www.minfin.gov.ua/news/statystychnyi-zbirnyk-ministerstva-finansivukrainy-biudzhets-category=bjudzhets>.

13. Statistical Yearbook of Ukraine, 2014 / ed. IM Beetle; ed. by Vol. AA Vishnevskaya. - K. : State Statistics Service of Ukraine, 2015. - 586 p.

14. OECD Fiscal Decentralisation Database. The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). - From: http://www.oecd.org/tax/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm#A_Title.

Костырко Л.А., Велентейчик Н.Ю.

Зарубежный опыт регулирования межбюджетных отношений и возможности его адаптации в Украине

В статье проведено сравнение систем межбюджетных отношений в зарубежных странах с отечественной практикой. Проведен анализ распределения налоговых доходов по звеньям бюджетной системы, исследованы особенности системы финансового выравнивания в зарубежных странах. На основе сравнительного анализа зарубежного опыта выделены направления его использования в Украине: совершенствование нормативно-правовой базы и методики финансового выравнивания; внедрение стимулирующей составляющей дотаций выравнивания; создание специальной независимой комиссии из представителей органов власти различных уровней.

Ключевые слова: доходы, расходы, налоговые поступления, межбюджетные отношения, межбюджетные трансферты, местные бюджеты, децентрализация.

Kostyrko L.A, Velenteichyk N.Y.

Foreign experience of regulation of intergovernmental fiscal relations and possibilities of its adaptation in Ukraine

This article provides a comparison of intergovernmental fiscal relations in foreign countries with domestic practice. The distribution of tax revenue between links of the budget system is analysed, the features of the system of financial equalization in foreign countries are investigated. The directions of using of international experience in Ukraine based on its comparative analysis are determined: improving the regulatory framework and methodologies of financial equalization; implementing stimulating component equalization; formation a special independent commission of representatives from different government levels.

Keywords: revenues, expenditures, tax revenues, intergovernmental fiscal relations, intergovernmental transfers, local budgets, decentralization.

Рецензент: Онишко С. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Фінансові ринки» Національного університету державної податкової служби України, м. Ірпінь, Україна.

Reviewer: Onishko S. – Professor, Ph.D. of Economics, Head of Financial markets Department National University of State Tax Service of Ukraine, Irpin, Ukraine.

e-mail: onyshko_sv@ukr.net

*Стаття подана
15.02.2016 р.*